

Kirkon teologikoulutustoimikunnan toimintakertomus 2017

1. Toimikunnan jäsenet ja tavoitteet

Toimikunnan jäsenet

Toimintakaudella piispainkokouksen asettamaan kirkon teologikoulutustoimikuntaan kuuluivat Porvoon hiippakunnan piispa Björn Vikström (pj.) sekä piispainkokouksen nimeäminä edustajina Kirkon koulutuskeskuksen johtaja, TT Kari Kopperi (vpj.), Kirkon koulutuskeskuksen koulutussuunnittelija Eeva Salo-Kopperi, hiippakuntadekaani, TT Sakari Häkkinen ja piispainkokouksen teologinen sihteeri, TT Anna-Kaisa Inkala.

Yliopistojen teologisten tiedekuntien nimeäminä edustajina toimivat Helsingin yliopistosta varadekaani, professori Auli Vähäkangas ja suunnittelija (työelämäyhteydet) TM Timo Ävist (työryhmän sihteerinä), Itä-Suomen yliopistosta yliopistonlehtori TT Heikki Salomaa sekä Åbo Akademiasta yliopisto-opettaja TD Anni Maria Laato.

Piispainkokouksen pyynnöstä Suomen kirkon pappisliitto nimesi edustajakseen toimikuntaan asiantuntija Vesa Engströmin ja Kirkon alat ry edustajakseen toiminnanjohtaja Paula Aaltosen vuoden 2017 alusta lukien.

Opiskelijajärjestöjen nimeäminä jäseninä työskentelyyn osallistuivat: teol. kand. Lasse Lindberg (TYT, Helsingin yliopisto), teol. kand. Kari-Antti Kitunen (Fides Ostiensis, Itä-Suomen yliopisto) ja teol. stud. Laura Serrell (Teologiska Studentföreningen vid Åbo Akademi). Opiskelijajärjestöjen varajäseninä olivat Yvonne King (TYT), Marko Koskelo (FO) ja Ilona Silvola (TSF). Toimikunta piti toimintakauden aikana kolme kokousta 15.2., 22.5. ja 22.11.2017. Toimikunta piti kaksi ensimmäistä kokoustaan Kirkkohallituksen tiloissa ja viimeimmän Åbo Akademin tiloissa Turussa.

Toimikunnan tavoitteet

Kirkon teologikoulutustoimikunnan työskentelyn perustana on piispainkokouksen vuonna 2001 määrittelemä työjärjestys tavoitteineen. Uusi työjärjestys on hyväksytty piispainkokouksen syysistunnossa 2008 ja se on tullut voimaan 1.1.2009. Vuoden 2017 toiminnalle asetettiin neljä tavoitetta, jotka ovat:

1. Koulutuksen seuranta ja arviointi työelämänäkökulmasta

Seurataan teologisten tutkintojen työelämärelevanssia kirkon näkökulmasta toimimalla yhteistyöfoorumina ja linkkinä kouluttavien laitosten ja kirkon välillä. Arvioidaan ja seurataan erityisesti tutkintojen ja koulutuksen uudistamiseen, työssäoppimisjaksojen kokonaisuuteen ja papin kelpoisuuteen liittyviä asioita.

2. Teologisen alan opiskelijarekrytoinnin ja työllistymisen seuraaminen

Kehitetään yhteistyötä sekä aktiivista ja jatkuvaa yhteydenpitoa teologeja kouluttavien ja työllistävien tahojen kanssa. Rekrytointitoiminnan tuen kannalta on tärkeää, että teologeja kouluttavat, teologeja työllistävät ja työllistymistä tukevat tahot sekä kokonaiskirkko tekevät yhteistyötä.

3. Ennakointityöskentelyjen tulosten seuraaminen

Kirkkohallituksen ennakointityöskentelyn tavoitteena on ennakoida kirkollisen alan osaamis- ja koulutustarpeita. Kirkkohallituksen ennakointi valmistui vuoden 2016 aikana. Työskentely liittyi Työ- ja elinkeinoministeriön ”Työelämä 2020” -hankkeeseen. Toimikunta osallistuu kirkkohallituksen ennakointityöskentelyyn erityisesti kirkon työhön suuntautuvien teologiensa osalta ja perehtyy ennakointihankkeen tuloksiin.

4. Opiskelijoiden spiritualiteetin ja kirkollisen identiteetin tukeminen

Varataan toimintakauden talousarvioon määrärahat opiskelijajärjestöjen järjestämän toiminnan tukemiseen 4000€. Kehitetään piispojen tiedekuntavierailuja, hiippakuntavierailuja ja opiskelijamentorointia ja varataan budjettiin tätä toimintaa varten yhteensä 2500€. Seurataan työssäoppimisjaksojen evaluointiin liittyvää palautetta.

2. Toimikunnan työskentely

2.1 Koulutuksen seuranta ja arviointi työelämänäkökulmasta

Ammatillisen koulutuksen raportti (AKR) vuodelta 2017 antaa perustiedot teologikoulutuksen tarkastelulle erityisesti kirkkoyönantajan näkökulmasta. Ammatillisen koulutuksen raporttiin on kerätty vuosittaiset tiedot koulutukseen ja kirkolliselle alalle hakevien, alalla opiskelevien ja alalle valmistuvien määristä sekä oppilaitosten näkemyksiä koulutuksen toteutumisesta ja opiskelijoiden työllistymisestä sekä jatkokoulutustautumisesta.

Viimeisen kolmen vuoden aikana kiinnostus teologikoulutusta kohtaan on vähentynyt, mikä on näkynyt hakijamäärien pienentymisenä. Vuonna 2017 teologikoulutuksen aloitti 226 opiskelijaa, mikä oli merkittävästi vähemmän kuin vuonna 2016, jolloin koulutuksen aloitti 281 opiskelijaa (vuonna 2015: 304 opiskelijaa). Teologisten tutkintojen suoritusmäärä näyttää vähentyneen (TM, TL ja TT): vuonna 2017 teologisen tutkinnon suoritti 220 opiskelijaa, mikä on hiukan vähemmän kuin 2016, jolloin tutkinnon suoritti 227 opiskelijaa (2015 valmistuneita 261). Helsingin yliopistossa valmistuneista teologian maistereista vuonna 2017 jopa 59 % valmistui A1-linjalta, joka antaa kelpoisuuden Suomen ev.-lut. kirkon virkaan. A1-linjalta valmistuneiden osuus on tasaisesti kasvanut vuodesta 2013 alkaen.

Vuonna 2017 papiksi vihittiin 82 ylemmän teologisen korkeakoulututkinnon suorittanutta, mikä on tätä nykyä keskimääräinen lukumäärä vihkimyksiä. Edellisenä vuonna vihkimyksen sai 90 tutkinnon suorittanutta. Rakenneuutukseen varautuminen ja uhka heikkenevästä taloudesta ovat syynä siihen, että seurakunnat ovat olleet hyvin varovaisia virkojen ja sijaistuuksien täytössä. (AKR 2017, liite 8)

27.8.2015 julkaistussa [teologisen alan koulutus- ja osaamistarpeen ennakointiraportissa](#) *Tulevaisuuden teologi*, on selvitetty teologien sijoittumista työelämään, tulevaisuuden koulutustarpeita sekä sitä, miten koulutuksen tuottamaa asiantuntemusta hyödynnetään työelämässä. Lisäksi on selvitetty minkälaista osaamista ja asiantuntemusta teologit tarvitsevat tulevaisuudessa. Ennakointiselvityksen puitteissa toteutettiin kohdennettu työllistymiskysely vuosina 2010–2014 teologian maisterin tai tohtorin tutkinnon suorittaneille (n. 527, vastausprosentti 45). Lisäksi tehtiin alumni- ja vaikuttajahaastatteluja sekä hyödynnettiin tutkimuksia työelämän muutoksista ja työllistymiskehityksestä sekä Aarresaari-verkoston aiemmin toteuttamia uraseurantakyselyitä.

Ennakoinnissa pappisvihkimysten määrän arvioidaan nousevan vuoden 2014 notkahduksesta (65), ja pidemmän aikavälin ennusteessa päästäneen keskiarvon mukaisiin pappisvihkimysmääriin (70–90 pappisvihkimystä vuodessa). Esitettyjen tietojen valossa tiedekuntien teologikoulutuspaikkojen maltillinen vähentäminen (5-10 %) voinee olla perusteltua.

Toimikunnan jokaisessa kokouksessa keskustellaan teologeja kouluttavien korkeakoulujen ajankohtaisista asioista, joita oppilaitosten työntekijä- ja opiskelijaedustajat kertovat. Toimikunta pyrkii myös vierailemaan vuosittain yhdessä kolmesta oppilaitoksesta. Vuonna 2017 toimikunta vieraili Åbo Akademiassa, jossa toimikunnalle oli järjestetty yhteinen keskusteluhetki teologisen osaston opiskelijoiden kanssa. Keskustelussa pohdittiin opiskelijoiden valmistumisen jälkeistä työllistymistä sekä pappisvihkimyksen odottamiseen liittyviä kysymyksiä.

Hallinnollisen uudistuksen seurauksena Åbo Akademin teologinen linja on osa samaa tiedekuntaa psykologian ja humanististen tieteiden linjojen kanssa (Fakulteten för humaniora, psykologi och teologi), joilla kaikilla on yhteinen dekaani. Prof. Mikael Lindfelt toimii yhdistetyn tiedekunnan dekaanina. Vastaavasti teologian linjavastaavana toimii prof. Bernice Sundkvist, minkä lisäksi kullakin oppiaineella on oma oppiainevastaava. Teologisen linjan tutkinnon uudistuksen mukainen työskentely on alkanut ja uusi oppiaineiden välinen yhteistyö toteutuu erityisesti kandidaattiopinnoissa (temaattiset perus- ja aineopinnot).

Helsingin yliopistossa (ml. teologinen tiedekunta) toteutettiin lv 2016–2017 tutkintojen uudistaminen. Uudet tutkintovaatimukset tulivat voimaan 1.8.2017. Tutkintojen uudistamisen yhtenä tavoitteena oli lisätä tutkintojen työelämärelevanssia. Uudistuksen myötä uusimuotoisissa teologian kandidaatin ja teologian maisterin tutkinnossa on kummassakin työelämäopintoina harjoittelua, kandidaatin tutkinnossa 5 op ja maisterin tutkinnossa 7 tai 10 op. Opetus ja koulutus on 1.8.2017 alkaen toteutettu erillisissä Teologian ja uskonnotutkimuksen kandidiohjelmassa sekä Teologian ja uskonnotutkimuksen maisteriohjelmassa, minkä vuoksi tutkintojen kaksiportaisuus tulee jatkossa näkymään aikaisempaa selvemmin. Soveltavien opintojen uudistuksen osalta tiedekunta seuraa uudistuksen tavoitteiden toteutumista opiskelijapalautteen, sisäisen arvioinnin ja työelämäpalautteen perusteella.

Työelämäyhteyksien suunnittelijan tehtävä saatiin täyttää 1.5.2016 lukien pysyvästi, kun tehtävään sijoitettiin TM Timo Ävist. Työelämäyhteyksien suunnittelijan tehtäviin kuuluu nykyisten työelämäopintojen koordinointi, opintoihin kuuluvien työelämäjaksojen hallinnointi sekä soveltavien opintojen opettajien tukeminen opetus-tehtävissä.

Itä-Suomen yliopiston Filosofisessa tiedekunnan Läntisen teologian koulutusohjelma, joka täyttää vaatimukset Suomen evankelis-luterilaisen kirkon pappisvirkaan, on uudelta nimeltään Kirkon ja uskonnollisten yhteisöjen sekä kulttuurin suuntautumisvaihtoehto. Piispankokouksen nykyisten kelpoisuusvaatimusten uskontotieteen opinnot saadaan jatkossa toteutettua paremmin, kun Itä-Suomen yliopiston teologisella osastolla aloittaa 1.1.2018 uskontotieteen professuuri. Uskontotieteen professuuri saatiin yliopistoon lahjoitusvaroin.

2.2 Ennakoida ja tukea teologisen alan opiskelijarekrytointia ja työllistymistä

Tiedekuntien ennakkoinnissa selvitettiin teologien sijoittumista työelämään. Työllistymiskyselyn perusteella Suomen evankelis-luterilainen kirkko on edelleen merkittävin yksittäinen teologien työllistäjä. Kirkon ja muiden uskonnollisten yhteisöjen palveluksessa oli 45 % vastaajista. Reilu viidennes työskenteli julkisen sektorin palveluksessa ja neljännes joko yksityisen tai kolmannen sektorin tehtävissä. Suurin osa työssä olleista vastaajista työskenteli pappeina (38 %) ja noin viidennes opetustehtävissä. Muissa kuin kirkon palveluksessa tai opettajan tehtävissä toimivia oli 36 %. Kyselyyn vastanneista 26 % oli suorittanut tutkinnon, joka ei ole antanut kelpoisuutta hakeutua papin tai opettajan tehtäviin.

Teologien työttömyys, joka viimeisten vuosien aikana on kääntynyt kasvuun, on edelleen hieman vähäisempää kuin akateemisilla keskimäärin. Kyselyyn vastanneista seitsemällä prosentilla ei ollut työpaikkaa tai tietoa tulevasta työpaikasta. Myös epätarkoituksenmukaisesti työllistyneiden määrä (kyselyssä vastanneista 6 %) on hienoisessa kasvussa.

Teologikoulutuksessa soveltavalla opetuksella on keskeinen asema opiskelijan työelämävalmennuksessa. Soveltava opetus on myös keskeinen yhteistyömuoto kouluttavien yliopistojen ja kirkko-työnantajan välillä. Teologisessa koulutuksessa kirkon ja teologeja kouluttavien tiedekuntien välillä on toimiva yhteistyö erityisesti työelämäjaksojen toteuttamisessa. Vuonna 2017 työelämäjaksoille seurakuntiin osallistui 101 teologian opiskelijaa, joka oli hieman vähemmän kuin edellisenä vuonna (2016: 138).

Vuonna 2017 useimmissa hiippakunnissa järjestettiin moniammatillisia KiTOS-seminaareja kirkon alalle opiskelijoille. Vuonna 2017 Kirkon työhön opiskelevien seminaareihin (KiTOS) osallistui 90 teologian opiskelijaa. Useiden vuosien ajan saatu opiskelijapalaute moniammatillisista seminaareista on ollut myönteistä. Teologian opiskelijoilla on tämän lisäksi eriytetty seminaariosuus (Reflektiopäivä), missä käsitellään soveltuvuustutkimuksen tuloksista nousevia teemoja sekä käydään henkilökohtaiset keskustelut hiippakunnan työntekijöiden kanssa. Lisäksi soveltuvuustutkimuksen toteuttajan Psykologiitiimi Päämäärä oy:n edustajat kertovat Reflektiopäivän aikana soveltuvuustutkimuksen tulkinnoista ja tarjoavat opiskelijoille mahdollisuuden keskustella tuloksista sekä hiippakuntien edustajien että testin toteuttajien kanssa. Teologian opiskelijoiden tammi-kuun avausseminaari, KiTOS –päivät ja syksyn reflektiopäivä muodostavat kokonaisuuden, jossa opiskelijoiden ohjaaminen läpi työssäoppimisprosessin toteutuu aiempaa paremmin.

Piispainkokous teki päätöksen uusista pappisviran tutkintovaatimuksista sekä pappisvirkaan hakevilta vaadittavista todistuksista 11.9.2013. Hiippakuntadekaanit käsitelivät ns. osallistumistodistukseen liittyvää sisältöä ja käytänteitä joulukuussa 2013 ja nimittivät asiaa valmistelevan työryhmän, joka valmisteli todistuksen rakennetta ja ohjeistusta vuoden 2014 aikana. Osallistumistodistusta eli portfolioa on edellytetty kaikilta papiksi vihittävilta vuoden 2015 alusta alkaen. Helsingin yliopiston teologisessa tiedekunnassa työelämäjakson yhteyteen on otettu käyttöön kirkon ohjeistuksen mukainen osaamisperusteinen portfolio.

Ohjeet on laitettu piispainkokouksen pysyvien työryhmien sivuille, josta hiippakunnat linkittävät ne omille sivuilleen. Näiden ohjeiden lisäksi opiskelijoita pyydetään perehtymään kunkin hiippakunnan portfolion toimintohjeisiin ja mahdollisiin korostuksiin kunkin hiippakunnan kotisivuilla.

2.3 Ennakointityöskentelyyn osallistuminen

Toimikunta osallistui teologikoulutuksen osalta kirkon ennakointityöskentelyyn. Ennakointi liittyy osaksi Työ- ja elinkeinoministeriön ”Työelämä 2020” -hanketta, jossa myös kirkko on mukana. Ennakoinnilla pyritään työvoiman laadullisen ja määrällisen osaamisen ennakointiin. Kirkkohallitus päätyi siihen, ettei erillisiä ennakkoinnin työryhmiä perusteta, vaan käytetään olemassa olevia työryhmiä. Teologikoulutustoimikunta osallistuu joka toinen vuosi järjestettävään Kirkollisen korkeakoulutuksen työseminaariin. Toimikunta valmistautuu vuonna 2020 järjestettävään työseminaariin, jonka teemana on ”Tulevaisuuden osaamistarpeet”. Keskeiseksi osa-alueeksi on nousemassa teologian moniammatillinen toiminta.

2.4 Opiskelijoiden spiritualiteetin ja kirkollisen identiteetin tukeminen

Opiskelijoiden kirkollisen identiteetin tukemiseksi koulutustoimikunta on tukenut opiskelijajärjestöjä piispojen vierailujen järjestämisessä tiedekuntiin. Työssäoppimiseen liittyvät seminaarit lisäävät hiippakuntakontaktien määrää ja tukevat opiskelijan kirkollista identiteettiä ja spiritualiteettia. Lisäksi pappisvirkaa hakevan todistus seurakunnan toimintaan osallistumisesta suuntaa opiskelijoita luomaan kontaktia seurakuntaan jo opintojen aikana.

Toimikunta tukee teologian opiskelijoiden omaehtoista opiskelijatoimintaa, joka täyttää seuraavat kriteerit: ”Tuettavan opiskelijatoiminnan tulee olla teologikoulutustoimikunnan toimintasuunnitelman tavoitteita tukevaa ja sen tulee tukea teologian ylioppilaiden pappis-identiteettiä ja hengellistä kasvua. Toiminnan tulee olla opiskelijoiden järjestämää. Hakemukselta edellytetään toimintasuunnitelmaa, hankkeen kokonaisbudjettia ja aikataulua. Toimintaa ei tueta takautuvasti. Haettavista varoista tiedottaminen tapahtuu teologikoulutustoimikunnan opiskelijajäsenten kautta ja TEKOn sihteeri esittelee hakemukset kokouksissa.”

Toimikunta tuki teologian opiskelijoiden toimintaa toimintakaudella myöntämällä Teologiska Studentföreningens vid Åbo Akademille (TSF) 1.162 euroa, Fides Ostiensikselle 1.088 euroa ja Teologian ylioppilaiden tiedekuntayhdistykselle (TYT) 1.750 euroa. Opiskelijajärjestöt ovat usein laskuttaneet enemmän kuin heille on avustusta myönnetty. Tämän vuoksi toimikunta ei edellisen vuoden tapaan jakanut budjettiin varattua kokonaisuutta hakijoiden kesken, vaan myönsi tuen kullekin hakijalle hakemuksen mukaan. Tuen käytöltä edellytettiin, että se täyttää toimikunnan asettamat kriteerit ja tuen käytöstä raportoidaan annettujen ohjeiden mukaisesti. Toimikunta on laatinut ohjeet tuen käytöstä ja ne ovat luettavissa piispainkokouksen työryhmien sivuilla suomeksi ja ruotsiksi.

Opiskelijajärjestöt ovat oman toimintansa puitteissa järjestäneet vierailuja ja tilaisuuksia, joihin on kutsuttu piispoja sekä seurakuntien tai hiippakuntien edustajia keskustelijoiksi. Vierailuiden aiheet ovat nousseet opiskelijoiden tarpeista.

Toimikunnan antamaa tukea opiskelijajärjestöille on käytetty esimerkiksi TYT:n Helsingin yliopiston teologisessa tiedekunnassa järjestämään Kirkon iltaan (16.3.2015), jonne oli kutsuttu työelämän edustajia. Illan aikana opiskelijoille esiteltiin pappisvihkimyksen asiakirjoihin liitettävä portfolio kolmesta näkökulmasta: juuri vihityn ja portfolion tehneen, kirkkoherran sekä portfoliotyöskentelyssä mukana olleen henkilön näkökulma portfolion laatimiseen. Björn Vikström puolestaan vieraili TSF:n luona helmikuussa. Itä-Suomen yliopistossa Fides Ostiensis järjesti kahdeksatta kertaa Ihmisen kohtaamisen teologiaa –seminaarin, jonka aiheena oli vuonna 2017 *Rauhan tiellä*.

Kirkon teologikoulutustoimikunnan puolesta

Björn Vikström
puheenjohtaja

Timo Ävist
sihteeri